

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»**

БЛЮК НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 342.951:331.556.46

**ДЕТЕРМІНАЦІЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
Остапенко Олексій Іванович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут права, психології
та інноваційної освіти, професор кафедри
адміністративного та інформаційного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Колпаков Валерій Костянтинівич
Запорізький національний університет,
юридичний факультет, завідувач кафедри
адміністративного та господарського права;

кандидат юридичних наук, доцент
Йосифович Данило Ігорович
Львівський державний університет внутрішніх
справ, завідувач кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу

Захист відбудеться «07» грудня 2020 р. о 14-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1-3, аудиторія 301 XIX навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий «30» жовтня 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Однією з характерних особливостей сучасного глобалізованого світу стало масове переміщення значних людських потоків. З усією впевненістю можна говорити про те, що сучасне суспільство – це суспільство мігрантів. Однак, варто зауважити, що сьогодні міграція населення становить соціально-економічне та правове явище, неоднозначне за своєю суттю і змістом.

З-поміж усіх форм та видів міграційних процесів першочергового значення набуває трудова міграція. Це пояснюється тим, що, по-перше, створено значні диспропорції на ринку праці, викликані гострими демографічними проблемами в розвинутих країнах світу. Внаслідок цього не тільки розвиток, але й саме функціонування економіки неможливе без залучення трудових мігрантів. По-друге, збільшення тривалості життя, зменшення народжуваності, а відповідно збільшення видатків на пенсії здатні створити проблеми для бюджетів промислово розвинутих держав. Залучаючи трудових мігрантів, «старіючі суспільства» намагаються зменшити тягар податкового тиску. По-третє, міжнародна трудова міграція, багато в чому нівелює негативні наслідки масштабних трансформацій, що відбуваються в багатьох країнах світу, зокрема й в Україні, і супроводжуються збільшенням кількості безробітних, посиленням проблем бідності та економічної нерівності. По-четверте, міжнародна трудова міграція супроводжується значними потоками грошових переказів мігрантів, здійснює вклад у справу боротьби з бідністю, сприяє використанню додаткових джерел фінансування країн, що розвиваються. По-п'яте, міжнародна трудова міграція сприятливо впливає на стабільність функціонування фондових ринків.

Важливо зауважити, що українські трудові мігранти є активними учасниками світового ринку праці, що зумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних причин політичного, економічного та соціального змісту. Статистичні показники міграційних процесів, що відбуваються в Україні, беручи до уваги їх «умовність», свідчать про неспроможність і небажання органів державної влади повною мірою створити умови для зайнятості економічно активного і працездатного населення та його працевлаштування. Особливо це стосується переміщених осіб зі східної території України.

Натомість, варто розуміти, що тільки науково обґрунтована міграційна політика буде забезпечувати розвиток національних відносин і високий рівень добробуту суспільства. Варто зауважити, що упродовж останніх років відбувається активний процес створення та удосконалення міграційного законодавства, розширення міжнародно-правового регулювання вказаної сфери.

Актуальною залишається проблема з'ясування, локалізації та усунення причин трудової міграції, і офіційної, і нелегальної, що свідчить про неможливість держави їх ліквідувати. За своїм змістом і тривалістю причини трудової міграції негативно впливають на розвиток України, стають перепорою для покращення добробуту її населення, посилюють негативне ставлення до органів

державної влади й управління.

Окрім того, потребує прискіпливого наукового погляду питання впливу глобалізації на трудову міграцію, адже глобалізація – це багатогранне явище, яке охоплює різні сфери розвитку світового господарства. Процеси глобалізації свідчать про взаємозалежність громадян і держав у сучасному світі всупереч їхньому просторовому розміщенню чи рівню політичного, економічного і культурного розвитку. Реалії глобалізації спонукають будь-яку державу регулювати і встановлювати квоти в'їзду до країни мігрантів з урахуванням своїх соціально-економічних та інших інтересів.

Отже, одним з важливих питань, що вимагає науково-теоретичного дослідження, є детермінація трудової міграції населення в Україні в адміністративно-правовому аспекті, що зумовило актуальність цього дисертаційного дослідження.

Проблематика міграції загалом вже тривалий період часу є предметом наукового пошуку багатьох вчених і в Україні, і за кордоном. Різноплановість і багатоаспектність явища міграції зумовили потребу дослідження цього феномена вченими різних галузей науки. Помітний вклад у розробку вказаної проблематики внесли О. Бандурка, В. Близнюк, Н. Бортник, М. Бублій, Ю. Бузницький, Я. Волоско, М. Долішній, В. Євтух, О. Журба, В. Колпаков, І. Кресіна, О. Кузьменко, Ю. Курилюк, В. Куценко, Е. Лібанова, О. Малиновська, Г. Москаль, А. Мота, Н. Нижник, В. Олефір, В. Попкова, О. Пуригіна, Ю. Римаренко, О. Ровенчак, У. Садова, О. Саїнчин, С. Сардак, Г. Серета, К. Соколицька, В. Трощинський, О. Хомра, С. Чехович, В. Шаповал, К. Шиманська, Б. Юськів та багато інших вчених.

Адміністративно-правовий аспект окресленої проблематики розглядався крізь призму наукових праць В. Авер'янова, А. Берлача, В. Білоуса, Ю. Битяка, І. Бородіна, В. Заросила, Т. Коломоєць, І. Личенко, В. Оргинського, О. Остапенка, В. Петкова, С. Петкова, О. Рябенко, С. Стеценка, В. Шамрая, В. Шкарупи, І. Шопіної, Х. Ярмачі та інших.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Це дослідження виконано відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що була затверджена Законом України від 18.03.2004 р. № 1629-IV, Указу Президента України «Про Концепцію державної міграційної політики» від 30.05.2011 р. № 622/2011, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 482-р. «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року», Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та відповідно до науково-дослідної теми кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав людини і громадянина в умовах інформаційного суспільства» (державний реєстраційний номер № 0116U004099).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є аналіз та узагальнення

сучасного стану трудової міграції населення України на основі чинного законодавства, що регламентує відносини у сфері трудової міграції, а також розв'язання завдань, позначених у дисертації і спрямованих на виявлення, усунення та ліквідацію негативних детермінант трудової міграції.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

- розглянути джерелознавче підґрунтя дослідження трудової міграції населення в Україні;
- визначити методологічні підходи до вивчення детермінант трудової міграції;
- подати загальну характеристику детермінант трудової міграції населення в Україні;
- охарактеризувати нелегальну трудову міграцію населення в Україні та її небезпечні прояви;
- з'ясувати поняття, зміст, законодавче закріплення правового статусу трудових мігрантів;
- розкрити питання глобалізації та з'ясувати її вплив на формування трудових міграційних потоків;
- проаналізувати світовий досвід регулювання трудової міграції;
- здійснити аналіз адміністративно-правового механізму регулювання трудової міграції через призму українського та зарубіжного досвіду;
- окреслити напрями удосконалення законодавства у сфері забезпечення права людини і громадянина на трудову міграцію в контексті глобалізаційних процесів.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері трудової міграції населення України.

Предмет дослідження – детермінанти трудової міграції населення України в адміністративно-правовому аспекті.

Методи дослідження. У дисертаційному дослідженні використано світоглядні, загальні і спеціальні методи наукового пізнання.

Одним з основних світоглядних методів дослідження трудової міграції виступає діалектичний метод, котрий сприяв аналізу розвитку взаємопов'язаних та взаємообумовлених між собою детермінант трудової міграції населення в Україні (*Розділ 1, підрозділи 2.1, 3.3*). Логічний метод використано для розкриття змістовного наповнення таких понять, як «трудоий мігрант», «трудова міграція», «нелегальна трудова міграція» (*підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.3*).

Застосування системного методу дало змогу комплексно проаналізувати поняття, зміст, законодавче закріплення правового статусу трудових мігрантів, а також нелегальну трудову міграцію населення в Україні та її небезпечні прояви (*підрозділи 2.2, 2.3, 3.1, 3.2*).

Використання історичного методу сприяло шляхом порівняння характеризувати еволюційні зміни у понятті трудової міграції та причин, які до неї спонукають (*підрозділи 2.1, 2.2, Розділ 3*).

Статистичний та соціологічний методи були застосовані для підтверд-

ження та обґрунтування теоретичних висновків у частині правового регулювання трудової міграції (*підрозділи 2.2, 2.3*). Порівняльно-правовий метод був застосований для характеристики глобалізації та її впливу на формування трудових міграційних потоків, аналізу світового досвіду регулювання трудової міграції, а також з'ясування позитивного зарубіжного й українського досвіду щодо функціонування адміністративно-правового механізму регулювання трудової міграції та вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення законодавства у цій сфері (*підрозділи 2.3, 3.1, 3.2, 3.3*).

Науково-теоретичною основою дисертаційної роботи стали наукові напрацювання вітчизняних і закордонних вчених. Її підґрунтя склали творчо опрацьована вітчизняна та зарубіжна наукова література. Документальною та фактологічною основою дисертації слугували національні та зарубіжні статистичні дані, чинне законодавство та міжнародні правові стандарти, які регулюють відносини у сфері трудової міграції. Використано також результати аналізу поточних документів органів виконавчої влади.

Нормативно-правовим підґрунтям дисертації є Конституція України, закони України, укази Президента України та інші нормативно-правові акти, що регулюють питання міграції.

Емпіричну базу дослідження трудової міграції населення становлять результати соціологічного опитування 385 респондентів, проведеного серед працівників Центрів зайнятості м. Львова та Львівської області, а також статистичні дані міграційної служби України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є новим та оригінальним за змістом дослідженням, яке присвячено адміністративно-правовому аналізу детермінант трудової міграції населення в Україні в контексті сучасних міграційних процесів, зумовлених глобалізацією, на підставі чого сформульовано низку положень, що містять елементи наукової новизни:

уперше:

– обґрунтовано, що детермінантами просторового руху населення виступають різноманітні причини, які мають економічний, політичний, соціальний та інший характер. З-поміж значимих чинників міграції на перше місце виходять: потреба в трудових ресурсах, несприятлива економічна ситуація, екологічні катастрофи, війни, порушення прав громадян, намагання отримати високооплачувану роботу і постійне місце проживання у більш комфортній за умовами державі;

– визначено, що проблеми, пов'язані з міграцією загалом та трудовою міграцією, зокрема, не мають універсального рішення. Вони вирішуються по-різному, в залежності від історичних умов і особливостей кожної конкретної держави. Ставлення до мігрантів зазнало у світовій історії тривалої еволюції: від майже повної нетерпимості до них, сприйняття будь-якого іноземця як ворога, до поступового переборювання такого упередження, від безправного, беззахисного становища до наділення їх суттєвим обсягом прав і обов'язків, надання правового

захисту;

– не претендуючи на довершеність запропоновано авторське розуміння терміна «працюючий мігрант» – як особи, котра переміщується з країни постійного проживання в іншу країну з метою працевлаштування до певної іноземної фізичної чи юридичної особи на чітко визначений строк, а також терміна «екологічна міграція» – як переміщення населення з однієї країни в іншу, через стихійне лихо, глобальне потепління, екологічну катастрофу чи іншу причину, що сталася у навколишньому природному середовищі;

удосконалено:

– підходи до розуміння нелегальної трудової міграції населення в Україні та її небезпечних проявів. Зазначено, що трудова міграція є соціально вразливим, шкідливим, протизаконним явищем, яке негативно впливає на економічні інтереси та правопорядок держави перебування, а також обов'язково супроводжується працевлаштуванням без належного дозволу уповноважених державних органів. небезпечними проявами нелегальної трудової міграції є загрози національній і міжнародній безпеці поряд з тероризмом, транснаціональною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків і зброї, торгівлею людьми, контрабандою, підробкою документів. Важливими причинами нелегальної міграції визначено: економічні; соціальні; політичні; організаційно-управлінські; правові; екологічні; етнічні; морально-психологічні; інтелектуальні та інші;

– методологічні підходи до вивчення детермінант трудової міграції. Основою систематизації, аналізу та пояснення результатів наукового пошуку теоретичних напрацювань, нормативно-правових актів, практики діяльності органів державної влади й управління став світоглядний діалектичний метод;

– питання з'ясування поняття, змісту та законодавчого закріплення правового статусу трудових мігрантів. Наголошено на тому, що сьогодні в законодавстві багатьох держав мають місце тією або іншою мірою налагоджені системи правового регулювання правового статусу трудових мігрантів. Правовий статус трудового мігранта, передусім, залежить від строку перебування і працевлаштування в іноземній державі, економічного статусу професії, соціального статусу працівника, податків, які ним сплачуються, а також сектора, в якому робітник є працевлаштованим. Водночас, акцентовано на тому, що регулювання правового статусу відноситься до національної компетенції, що обумовлено загальноновизнаним у міжнародному праві принципом державного суверенітету;

набули подальшого розвитку:

– питання з'ясування суті адміністративно-правового механізму регулювання трудової міграції через призму українського та зарубіжного досвіду. Визначено, що адміністративно-правовий механізм регулювання трудової міграції населення – це сукупність норм, що регулюють трудові відносини у процесі діяльності суб'єктів міграції, які спрямовані на реалізацію повноважень між учасниками цих відносин, у випадку порушення яких застосовуються заходи

державного впливу. Вказано, що структура адміністративно-правового механізму трудової міграції – це універсальна ознака, що складається із сукупності елементів, які взаємообумовлені та взаємозалежні;

– аналіз джерелознавчого підґрунтя дослідження трудової міграції населення в Україні. Вказано на значну зацікавленість наукової спільноти до різноманітних аспектів міграції загалом та трудової міграції зокрема. Встановлено, що вченими зроблено вагомий вклад у питання законодавчого регулювання трудової міграції, з'ясування її причин, наслідків, тенденцій розвитку;

– положення, згідно з яким глобалізація це складне явище, яке охоплює різні сфери розвитку світового господарства та зумовлює взаємозалежність громадян і держав у сучасному світі, незважаючи на їхнє просторове розміщення чи рівень політичного, економічного і культурного розвитку. З'ясовано, що глобалізація є суперечливим процесом, оскільки, з одного боку, відкриває нові можливості економічного та духовного розвитку, призводить до поглиблення господарських зв'язків і співробітництва між державами, залучення народів до великих досягнень, вироблених людством, а з іншого, – загострює наявні та розкриває нові проблеми і суперечності, що призводять до певних негативних наслідків;

– аналіз світового досвіду регулювання трудової міграції. Звернуто увагу на те, що міжнародні міграційні процеси потребують регулювання з боку держав, що беруть участь в обміні трудовими ресурсами. Контролю і регулюванню підлягають соціальний, віковий та професійний склад мігрантів, рівень в'їзду та виїзду працюючих мігрантів. Функції міждержавного та внутрішньодержавного розподілу робочої сили, регулювання обсягу та структури міграційних потоків дедалі більшою мірою виконують міністерства праці, внутрішніх та закордонних справ, а також спеціально створені державні та міждержавні органи. Згідно з прийнятою в міжнародних відносинах практикою країни, які обмінюються робочою силою, визнають пріоритет норм міжнародного права над національним законодавством;

– окреслення напрямів удосконалення законодавства у сфері забезпечення права людини і громадянина на трудову міграцію в контексті глобалізаційних процесів. Запропоновано зміни та доповнення до низки законодавчих актів, що регулюють питання міграції загалом.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– у *науково-дослідницькій сфері* – матеріали дисертації становлять інтерес для подальшого освоєння загальних і спеціальних питань детермінації трудової міграції;

– у *правотворчій сфері* – висновки і пропозиції, що містяться в дисертації можуть бути враховані при подальшому вдосконаленні законодавства, що регламентує відносини у сфері трудової міграції;

– у *правозастосовній діяльності* – обґрунтовані в роботі рекомендації мають своєю метою забезпечення ефективності діяльності органів виконавчої

влади у сфері міграції та прийняття практичних рішень на основі чинного законодавства;

– у навчальному процесі – положення та висновки дисертації можуть бути впроваджені в процес викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Міграційне право», «Проблеми адміністративного права» тощо, використані при підготовці науково-методичних посібників, текстів лекцій, а також у науково-дослідній роботі студентів.

Особистий внесок дисертанта. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані автором особисто. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовано автором самостійно, на підставі особистих досліджень та в результаті проведеного аналізу, а також опрацювання максимальної кількості джерел соціологічного, нормативно-правового, монографічного характеру.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднено у виступах та доповідях на науково-практичних заходах, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Актуальні питання юридичної науки – 2015*» (м. Львів, 24 квітня 2015 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави*» (м. Львів, 27 травня 2015 р.); Науково-практичній конференції «*Правові, соціально-психологічні та інформаційні процеси державотворення в контексті євроінтеграції*» (м. Львів, 8–9 лютого 2016 р.); V Всеукраїнській науково-теоретичній Інтернет-конференції «*Правове регулювання переміщень населення (міграції, депортації, трансфери, проб-леми біженців): історія і сучасність*» (м. Львів, 29 квітня 2016 р.); V Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави*» (м. Львів, 30 травня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «*Міграція між Україною та ЄС: Виклики безвізового режиму*» (м. Львів, 15 грудня 2016 р.); VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави*» (м. Львів, 30 травня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції ОДУВС «*Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права*» (м. Одеса, 23 лютого 2018 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено в 15 публікаціях, серед яких – чотири статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, дві – у періодичних виданнях іноземних держав, вісім – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах та одна стаття, у якій додатково відображено наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (227 найменувань) і додатків (на 13 сторінках). Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 209 сторінок, з них основного тексту 160 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету і завдання. Подано основні положення, які виносяться на захист, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено дані про апробацію, публікації та структуру дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні аспекти дослідження детермінації трудової міграції населення в Україні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Джерелознавче підґрунтя дослідження питань детермінації трудової міграції в Україні»* проаналізовано наукові праці, присвячені розгляду різноманітних аспектів міграції та акцентовано увагу на тих, предметом яких стала трудова міграція. Особливу увагу акцентовано на енциклопедичних виданнях: під керівництвом і за редакцією Ю. Римаренка «Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика»; за наукового редагування У. Садової «Регіональна міграційна політика та механізм її реалізації» та монографічних дослідженнях: О. Малиновської «Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні», «Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування», та «Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями»; Б. Юськіва «Глобалізація і трудова міграція в Європі»; О. Пуригіної, С. Сардака «Міжнародна міграція»; В. Новіка «Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні: аналітичне дослідження»; С. Чеховича «Теоретичні засади регулювання міграційних процесів в Україні»; В. Колпаков, О. Кузьменко «Нелегальна міграція: генезис і механізм протидії»; В. Олефіра «Адміністративно-правове регулювання протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми»; Н. Гиндик «Світовий міграційний процес: теорія, практика, державне регулювання» та «Трудова міграція в епоху глобалізації: інтеграція у світ чи втеча від бідності» та інших.

Зазначено, що феномен міграції упродовж останніх десятиліть перебуває у сфері прискіпливої уваги наукової спільноти. Особливу зацікавленість вчених отримали питання еміграції, імміграції, біженців, вимушених переселенців, нелегальної міграції, трудової міграції, міграційної амністії, реадмісії та ін. Досліджено витoki міграційних переміщень населення, їх спонукальні причини, наслідки та тенденції розвитку.

У підрозділі 1.2 *«Методологічні підходи до вивчення детермінант трудової міграції»* охарактеризовано методологічне підґрунтя дисертації. Зокрема, окреслено залежність методології дослідження від його об'єкта, предмета, поставлених завдань. Систематизація, аналіз та пояснення результатів наукового пошуку теоретичних напрацювань, нормативно-правових актів, практики діяльності органів державної влади і управління відбувалося, передусім, на основі використання філософського діалектичного методу. Урахування категорій діалектики з метою пізнання сутності трудової міграції сприяло відображенню

положень, що пов'язані з категоріальним апаратом дослідження трудової міграції, її глобальним змістом та детермінантами, які впливають на розвиток міграційних процесів в Україні.

Окрім того, методологічну основу дисертаційного дослідження склали: системний та порівняльно-правовий методи, історичний, історико-правовий, логічний, соціологічний, статистичний та низка інших. Зауважено, що трудова міграція населення належить до числа складних системних об'єктів дослідження. Їхня складність, багатоаспектність і соціальний характер передбачають необхідність комплексного, всебічного вивчення. У дослідницькій стратегії одним з основних є також комплексний підхід, котрий, ґрунтується на таких методологічних принципах: формулювання загальної теоретичної концепції; розроблення наскрізних понять і категорій, що забезпечують єдність підходу до об'єкта дослідження.

Розділ 2 «Адміністративно-правова характеристика детермінант трудової міграції населення в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Загальна характеристика детермінант трудової міграції населення в Україні»* акцентовано увагу на тому, що «детермінанту міграційних мотивів» необхідно визначити як домінуючий чинник (взаємопов'язана сукупність чинників), які обумовлюють формування міграційного мотиву та визначають параметри міграційної схильності потенційного мігранта (тривалість і відстань міграції, спосіб життя та працевлаштування в країні призначення, фінансові аспекти заощаджень і грошових переказів).

Шляхом поєднання економічних, соціо-демографічних, політико-безпекових, мовно-етнічних та еколого-природничих чинників з інституційними сформовано відповідні групи детермінант формування міграційної мотивації потенційного трудового мігранта, виходячи з описаної вище важливості та доцільності використання інституційного підходу в дослідженні міжнародної трудової міграції. Зазначено, що основними причинами, які спонукають людей до трудової міграції – це, передусім, є безробіття, не виплати заробітної плати, її мізерні розміри тощо. Найчастіше трудовими мігрантами стають некваліфіковані або низькокваліфіковані робітники. Проте трудовими мігрантами можуть стати і професіонали, які мають дефіцитну професію, вищу освіту та навіть вчені ступені.

У підрозділі 2.2 *«Нелегальна трудова міграція населення в Україні та її небезпечні прояви»* охарактеризовано етимологію понять «нелегальна трудова міграція» та «нелегальний трудовий мігрант».

Зауважено, що сьогодні проблема нелегальної трудової міграції з урахуванням її, передусім, економічної і соціальної складової є особливо актуальною. На початку ХХІ ст. незаконну міграцію світове співтовариство відносить до числа основних викликів і загроз національній та міжнародній безпеці поряд з тероризмом, транснаціональною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків і зброї. З одного боку, незаконна трудова міграція сприяє поширенню зазначених викликів і загроз, а з іншого – сама є формою сучасної транснаціональної організованої злочинності. Причому складову

незаконної міграції як форми злочинності становить торгівля людьми з метою забезпечення тіньового ринку праці.

Нелегальна трудова міграція – це в'їзд, перебування та виїзд з території іншої держави, що супроводжується порушенням норм загального та спеціального (імміграційного) законодавства конкретної держави. Відповідно, нелегальні трудові мігранти – це особи, які в'їжджають в інші держави або перебувають на їхній території свідомо з порушенням норм законодавства цих держав.

Підкреслено, що особливу роль у дослідженні причин нелегальної міграції мають відіграти галузеві науки, зокрема, адміністративне право. Адже завдання цієї галузі стосується не тільки вивчення причин деліктного поведіння особистості, а й причин організаційно-правових, що негативно впливають на рух потоків нелегальних мігрантів через Україну. Встановлення комплексу таких причин та наявних між ними взаємозв'язків дали б змогу: наблизити законодавство, включаючи акти адміністративно-правового регулювання, до життєвих реалій; точніше визначити функції органів державного управління в розв'язанні проблем нелегальної міграції; на основі чіткої правової регламентації побудувати роботу структур місцевого самоврядування в цій сфері; сформувати систему громадських формувань, які беруть участь у протидії нелегальній міграції; зробити більш цілеспрямованою профілактичну роботу; додати необхідної мобільності силам і засобам, призначеним для протидії цьому явищу.

У підрозділі 2.3 *«Правовий статус трудових мігрантів: поняття, зміст, законодавче закріплення»* проаналізовано, що захист прав громадян України, які працюють за кордоном, передбачає важливий обов'язок для держави створювати правові, соціально-економічні та духовні умови для реалізації їхніх прав і свобод, за яких можливо захистити права зазначених осіб, а також діяльність державних і міжнародних організацій із захисту прав людини. Правовий статус трудових мігрантів – це правові гарантії особистих прав, судовий захист, майнові та особисті немайнові права, право на трудову, інвестиційну і підприємницьку діяльність, на відпочинок, охорону здоров'я, соціальний захист, освіту, участь в об'єднаннях громадян та інше. Важливими гарантіями прав та свобод мігрантів виступають угоди про соціальний захист та в інших певних домовленостях в цій сфері.

Встановлено, що громадяни України, які перебувають на території інших країн з метою працевлаштування, залежно від їхнього правового статусу умовно можна розділити на декілька категорій: 1) особи, які мають дозвіл на постійне проживання на території іноземної держави, що дає право і на безстрокове працевлаштування; 2) особи, які мають тимчасовий дозвіл на перебування і на працевлаштування; 3) особи, які на законних підставах тимчасово перебувають на території іноземної держави (на лікуванні, навчанні, з туристичними або приватними цілями) і нелегально працюють; 4) особи, які перебувають на території іноземної держави нелегально і нелегально працюють. Від того, до якої категорії належить особа, значною мірою залежить обсяг її прав і свобод на території країни перебування, зокрема, доступ до медичної допомоги, пенсійного та соціального забезпечення тощо. Найбільш захищеними серед українських

трудоу мiгрантiв є першi двi категорiї осiб, тобто тi з них, якi постiйно або тимчасово перебувають на законних пiдставах на територiї iншої краiни та мають вiдповiдний дозвiл на працевлаштування.

Роздiл 3 Напрями удосконалення адмiнiстративно-правового механiзму регулювання трудової мiграцiї в контекстi глобалiзацiйних процесiв складається з трьох пiдроздiлiв.

У пiдроздiлi 3.1 «Глобалiзацiйнi процеси та їх вплив на формування сучасних трудових мiграцiйних потокiв» зазначено, що наприкiнцi ХХ – початку ХХI ст. доволi стрiмко розвивалась нова за змiстом тенденцiя соцiального розвитку людства, яка отримала назву глобалiзацiї. Одним з парадоксiв глобалiзацiї у сучасному свiтi стало посилення прикордонного контролю i вiзового режиму в умовах усунення кордонiв в економiцi, iнформацiйному та культурному просторах. Глобалiзацiя виступає об'єктивною закономiрнiстю розвитку для людства, формування у майбутньому єдиної взаємопов'язаної свiтової спiльноти. Глобалiзацiя є одним з основних чинникiв трудової мiграцiї, яка має здебiльшого економiчнi причини. Цей процес характеризується якiсними та кiлькiсними параметрами, основними з яких є посилення взаемозв'язку та взаємозалежностi економiк рiзних краiн, поглиблення мiжнародного розподiлу та водночас кооперацiї працi. Водночас, глобалiзацiя негативно впливає на розвиток держав зi слаборозвиненою економiкою, низьким соцiальним забезпеченням населення, що певною мiрою стосується також й Украiни.

Натомiсть, пiдкреслено те, що одна з найбільших загроз глобалiзацiйних процесiв пов'язана з масовим безробiттям та мобiльнiстю робочої сили. Масова мiграцiя населення набуває глобалiйних рис i перетворюється на серйозне джерело загострення соцiально-економiчної ситуацiї у свiтi.

У пiдроздiлi 3.2 «Свiтовий досвiд регулювання трудової мiграцiї» зазначено, що важливим елементом iмiграцiйної полiтики зарубiжних держав є встановлення юридичного статусу мiгрантiв, що визначає їхнi соцiально-економiчнi, трудовi, житловi та iншi права, закрiпленi й у мiжнародних угодах, i в нацiональних законодавствах. Цей статус позбавляє iноземних робiтникiв полiтичних прав, обмежує в бiльшостi випадкiв їхню участь у профспiлковiй дiяльностi, регламентує строки перебування мiгранта в краiнi зайнятостi.

Пiдкреслено, що засоби й методи реалiзацiї мiграцiйної полiтики зарубiжних краiн змiнюються залежно вiд конкретної ситуацiї на ринку працi. В умовах дефiциту трудових ресурсiв у захiдноєвропейських краiнах уряди цих держав уживали заходiв до заохочення iмiграцiї, в тому числi й нелегальної. Коли ж iнтереси монополiй почали вимагати зниження рiвня iмiграцiї, держава поставила перешкоди новому припливовi iноземної робочої сили.

Встановлено, що у сферi мiжнародної працi дiє досить велика кiлькiсть мiжнародно-правових актiв багатостороннього i двостороннього характеру, спрямованих на визначення загального статусу працiвника. Водночас, зауважено, що усi закони й пiдзаконнi акти держав – споживачiв iноземної працi не надають рiвних прав iмiгрантам в економiчнiй, полiтичнiй й соцiальнiй сферах, як цього

вимагає Загальна Декларація прав людини й рішення МОП у справах мігрантів. У постановах урядів національні інтереси превалюють над міжнародними нормами та інтернаціональними принципами рівності й свободи.

У підрозділі 3.3 «Адміністративно-правовий механізм регулювання трудової міграції: українські реалії та зарубіжний досвід», встановлено, що адміністративно-правовий механізм – це складний та багатофункціональний і в організаційно-політичному, і в юридичному відношенні структурний елемент, який має повноважні властивості на вчинення тих чи інших дій. Важливе значення для дослідження адміністративно-правового механізму регулювання трудової міграції має реалізація правових норм, яка відбувається у таких формах, як дотримання заборон, виконання обов'язків, використання прав і свобод та правозастосування. Остання відрізняється від інших своїми цілями та характером діяльності і виступає важливою юридичною гарантією законного, обґрунтованого та справедливого здійснення права, через яку організовується державне управління в соціальному середовищі. У літературі найчастіше воно поділяється на дві форми застосування права: оперативно-виконавчу та правоохоронну.

Натомість, зауважено, що еміграція з України, крім негативних наслідків, має і певні економічні вигоди. По-перше, еміграція може знизити рівень безробіття і пом'якшити соціальну напруженість у суспільстві. По-друге, в умовах бідного товарного ринку трудові мігранти мають можливість підвищувати свій життєвий рівень за рахунок ресурсів країни перебування. По-третє, Україна отримує можливість поповнення свого валютного фонду за рахунок трансферних переказів частини доходів працівників-емігрантів на батьківщину. По-четверте, відповідно до розроблених МОП рекомендацій Україна матиме право на компенсацію за підготовку робочої сили від країн – користувачів її трудових ресурсів. Позитивним моментом є також те, що робота за кордоном сприятиме професійному й культурному зростанню трудових мігрантів.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено питання адміністративно-правового регулювання трудової міграції населення в Україні на засадах вивчення, аналізу та вироблення пропозицій і рекомендацій правового змісту для захисту відносин у сфері трудової міграції населення, а також впровадження міжнародного, зокрема, європейського досвіду регулювання відносин, пов'язаних з трудовою міграцією населення в діяльність органів державної влади.

З урахуванням наявної офіційної статистики, результатів власних емпіричних досліджень, теоретичних напрацювань запропоновано рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правового механізму регулювання відносин у сфері трудової міграції населення. Основні наукові і практичні результати роботи є такими:

1. Констатовано, що для розв'язання проблем, пов'язаних з трудовою міграцією населення України, необхідно перш за все вирішити питання:

підвищення рівня оплати праці, розв'язання соціальних проблем, створення належних умов праці на діючих підприємствах і організаціях, покращити організаційну і корпоративну культуру, створення нових робочих місць для громадян, дотримання умов колективних договорів і угод, створення сприятливих умов для ведення власного бізнесу, що зупинить трудову міграцію населення з країни та створить можливості працювати у своїй державі.

Трудова міграція на сьогодні є актуальною в науці адміністративного та міграційного права. Вирішенню проблеми сприяє адміністративно-правове регулювання процесів трудової міграції з урахуванням соціальної політики української держави. Основними причинами, що спонукають громадян України до трудової міграції є: несприятлива економічна ситуація, невпевненість у майбутньому, знецінення висококваліфікованої та наукової праці, слабкий соціальний захист, потреби в інтелектуальній праці та низький рівень життя. На сьогодні безвізовий режим дає можливість спрощеного перетину кордонів, що спонукає громадян до нелегальної міграції. Трудова міграція – це переміщення громадян з однієї країни на територію іншої країни з можливістю проживання та з метою трудової діяльності, тобто реалізації власних трудових прав та інтересів. Історичний розвиток трудової міграції населення розпочався в кінці ХХ – на початку ХХІ століття і має стійку тенденцію до його зростання.

2. Застосування діалектичного методу створило можливості в частині забезпечення об'єктивного та повного наукового пізнання проблем трудової міграції у їхньому взаємозв'язку та взаємообумовленості, що сприяло з'ясуванню і позитивних, і негативних аспектів міграційних процесів. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять: метод системності та порівняльно-правовий метод наукового дослідження, історичний, логічний, соціологічний та статистичний методи. Застосування системного методу дало змогу комплексно проаналізувати систему органів чи посадових осіб, уповноважених розкривати справи про адміністративні правопорушення, що вчинені у сфері трудової міграції. Порівняльно-правовий метод був застосований для адміністративно-правової характеристики трудової міграції. Використання історичного методу важливе для характеристики виникнення поняття трудової міграції населення. Логічний метод використано для розкриття змісту основних понять. Статистичний та соціологічний методи були застосовані для підтвердження та обґрунтування теоретичних висновків щодо регулювання відносин у сфері трудової міграції населення.

3. Вказано, що міграційна проблема має глобальний характер, ознакою якого є переміщення населення з однієї країни до іншої. Активізація міграції є складовою процесів глобалізації. До негативних впливів глобалізації на міграційні процеси належать: зменшення в Україні економічно активного і працездатного населення, що призводить до економічного спаду та кризи; збільшення тиску саме на національний ринок праці внаслідок можливого створення іноземними особами конкуренції для місцевої робочої сили; дискримінація у працевлаштуванні та експлуатації українських осіб з боку саме місцевих роботодавців; виникнення економічних та політичних претензій до нашої країни з боку країн-реципієнтів

через можливість збільшення незаконної трудової міграції українців.

4. Детермінанта є параметром: вимірюваним у конкретному вираженні, якщо йдеться про явище чи обставини, які можна відтворити показниками або набором показників; не вимірюваним, якщо характеризуються обставини, правила (норми), традиції, звичаї, відносини, які формують загальне середовище перебігу суспільних явищ чи процесів (його оцінка залежить від важливості детермінанти на особистісному рівні та, відповідно, ступеню сприйняття інтенсивності дії фактору або факторів). Слід вважати за доцільне сформулювати шляхом поєднання економічних, соціо-демографічних, політико-безпекових, мовно-етнічних та еколого-природничих чинників з інституційними відповідні групи детермінант формування міграційної мотивації потенційного мігранта, виходячи з описаної важливості та доцільності використання інституційного підходу в дослідженні міжнародної міграції.

5. Доведено, що нелегальна міграція має вагоме значення у структурі міграційних потоків. Оскільки вона може бути соціально вразливим, деліктним явищем, що доволі негативно впливає саме на економічні інтереси та громадську безпеку країни. Аналіз сучасних тенденцій існування нелегальної трудової міграції виявив її умови та причини, зміст яких не є вичерпним та сталим, оскільки вони можуть бути тільки частиною основних детермінант, які зумовлюють саме існування такого негативного явища в нашій країні. Нелегальна трудова міграція є породженням не тільки однієї або декількох, а саме всієї системи різних за силою та характером детермінуючого впливу негативних фактів економічного, геополітичного та соціального змісту. В залежності від мети призначення нелегальне переміщення мігрантів слід розподілити на такі, як: а) транзитне переміщення; б) переміщення через причину постійного проживання; в) переміщення з метою отримання тимчасового притулку. Важливим заходом запобігання нелегальній міграції є поширення об'єктивної інформації про зайнятість населення, його працевлаштування, умови життя та транзитного проїзду через територію України, прикордонного контролю, позаяк дефіцит цих даних або й пряма неправда часто, за даними соціологічних опитувань нелегальних мігрантів, були причинами вибору ними України для транзиту на Захід.

6. Для вирішення питань соціального захисту та працевлаштування українських мігрантів за кордоном необхідно визнати дипломи про середню і вищу освіту громадян та домовленості на рівні держав про пенсійне забезпечення і зарахування трудового стажу для осіб, що мають статус мігранта. Захист прав громадян України, які працюють за кордоном, є одним з обов'язків держави щодо створення правових, соціально-економічних та духовних умов для реалізації їх прав і свобод, а також можливості захистити їх права за допомогою міжнародних і державних організацій із захисту прав людини. Важливим наслідком є надання правової допомоги для громадян України, які працюють за межами нашої країни з можливим використанням усіх важливих форм захисту їх прав та інтересів саме перед роботодавцями країни, в якій вони працевлаштовані, на засадах національного законодавства держав перебування та міжнародно-правових актів.

Вказано, що працевлаштування трудового мігранта в країні перебування може здійснюватися: органами виконавчої влади відповідно до укладених певних міжнародних договорів, обов'язковість згоди, яких надана Верховною Радою України; суб'єктом господарювання, котрий надає певні послуги з посередництва в працевлаштуванні за межами нашої країни на підставі ліцензії; трудовим мігрантом самостійно. З метою забезпечення більшої організованості міграційного процесу в інтересах окремих громадян та суспільства в цілому, необхідно посилити керівну роль держави та її органів, участь яких у працевлаштуванні за кордоном на сьогодні є недостатньою.

7. Наголошено на тому, що притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства – це один з примусових правових засобів боротьби з порушеннями в цій сфері. Саме тому удосконалення правового регулювання процедури накладення адміністративних стягнень сприятиме подальшому зміцненню законності та забезпеченню захисту прав осіб, щодо яких застосовується адміністративна відповідальність у сфері міграції населення.

8. Проаналізовано, що трудова міграція для багатьох людей є способом виживання, тому що вони не можуть знайти для себе необхідну роботу у своєму регіоні або в межах своєї країни не тільки за спеціальністю, але й будь-яку іншу. У майбутньому трудова міграція населення та економіка України й далі буде характеризуватися міжнародною та внутрішньою трудовою міграцією, оскільки працездатне населення буде виїжджати за кордон у пошуках роботи й кращих умов життя.

9 Визначено, що, починаючи з початку XIX століття, відбулося значне посилення трудової міграції серед населення світу. Переміщення великої кількості населення завжди впливало на суспільний та економічний розвиток країн до яких прибували мігранти. Економічні негаразди, військові конфлікти, національні протиріччя, екологічні катастрофи та інші проблеми постійно штовхають багатьох людей на переміщення. Основними причинами, які спонукають людей до трудової міграції – це, перш за все, безробіття, не виплати заробітної плати, її мізерні розміри тощо. Трудова міграція з України з дня проголошення незалежності дозволяє констатувати, що структурне безробіття в нашій країні має нестабільний характер і становить негатив для нашої країни. За експертними оцінками брак робочої сили у вітчизняній економіці сягає 1,5–2 млн. осіб. За більшістю параметрів це негативне явище, особливо для економіки України, оскільки призводить не лише до дефіциту робочої сили, але й погіршує в цілому соціально-економічну, демографічну ситуацію в країні, знижує якість трудового потенціалу. Крім того, якщо до країни відбувається прибуття некваліфікованих трудових мігрантів, то це негативно впливає і на економіку країни, і на соціальне забезпечення її населення. Зазначено, що соціально-економічний вплив грошових переказів мігрантів на розвиток країни має подвійне значення. Саме вони можуть збільшувати купівельну спроможність даного населення, а також інвестуються у придбання житла, освіту, чим створюють покращення розвитку відповідних

галузей. Вагома частина грошових переказів трудових мігрантів використовується саме як стартовий капітал для можливого створення власного бізнесу. Проте, слід вказати: частка осіб, котрі можуть використовувати кошти таким способом, є незначною. Через негативні наслідки грошових надходжень з-за кордону, варто зазначити на значному зростанні цін та створення вагомого соціального напруження між прошарками населення, які отримують фінансові надходження з інших країн, а також особами, котрі саме таких джерел доходу не отримують.

10. Шляхи вирішення проблем трудової міграції мають бути такими: створення привабливого внутрішнього ринку праці, посилення мотивації до легальної зайнятості; приєднання нашої країни до багатосторонніх міжнародних договорів, що пов'язані питаннями соціального захисту та праці трудових мігрантів, а також забезпечення їх реалізації; укладання міждержавних та міждержавних договорів працевлаштування мігрантів і забезпечення їх реалізації; налагодження співробітництва прикордонних регіонів країн, що межують з Україною, у питаннях розвитку міграцій прикордонного характеру та взаємного регулювання трудової діяльності осіб, що працюють за кордоном; укладання певних договорів та стимулювання в досягненні домовленостей щодо наявного візового режиму, наявних умов перетину кордонів і знаходження українських громадян на території інших країн; вагомий розвиток інституту ліцензування саме господарської діяльності через посередництво у працевлаштуванні українських громадян за межами своєї країни з метою посилення їхнього соціального захисту, а також запобігання торгівлі людьми; посилення вимог до ліцензування фірм, що займаються працевлаштуванням за кордоном і силами міграційних інспекцій проводити перевірки фірм на предмет відповідності діяльності, яка заявлена, тій, яка здійснюється; створення системи державної інформаційної і консультаційної підтримки мігрантів і кандидатів у трудові мігранти з питань отримання дозволу на роботу за кордоном та забезпечення їх прав (підвищення юридичної грамотності зробіть мігрантів більш освіченими й завадить їхнім звертанням до кримінальних структур). Для розв'язання проблем трудової міграції в Україні важливим є прийняття трудового та міграційного кодексу України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Блюк Н. В. Захист трудових прав українських мігрантів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2015. № 813. С. 10–14.
2. Блюк Н. В. Про деякі питання трудової міграції в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 837. С. 175–180.
3. Блюк Н. В. Про міграційну політику в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 845. С. 20–27.
4. Блюк Н. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення

вчинені у сфері трудової міграції. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2018. Вип. 19. С. 152–157.

5. Блюк Н. В. Про сучасні тенденції нелегальної трудової міграції в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 1. Ч. 2. С. 19–22. (Словацька Республіка)

6. Блюк Н. В. Глобализационные процессы и их влияние на внешнюю миграцию населения Украины. *Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. Серыя 1. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія*. 2019. № 1 С. 77–83. (Республіка Беларусь)

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Блюк Н. В. Поняття про соціально-економічний зміст трудової міграції населення в Україні. *Актуальні питання юридичної науки-2015*: зб. доповідей та статей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 24 квітня 2015 року). Львів: Львівський інститут Міжрегіональної академії управління персоналом, 2015. С. 121–125.

8. Блюк Н. В. Нелегальна трудова міграція населення в Україні. *Захист прав і свобод людини і громадянина в умовах формування правової держави*: зб тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 27 травня 2015 року). Львів: ІНПП НУ «Львівська політехніка», 2015. С. 210–212.

9. Блюк Н. В. Про зовнішню трудову міграцію в Україні. *Правові, соціально-психологічні та інформаційні процеси державотворення в контексті євроінтеграції*: збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Львів, 8–9 лютого 2016 року). Львів: НУ «Львівська політехніка» ІНПП, 2016. С. 167–169.

10. Блюк Н. В. 3 історії трудової міграції в Україні (окремі аспекти). *Правове регулювання переміщень населення (міграції, депортації, трансфери, проблеми біженців): історія і сучасність*: матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-теоретичної Інтернет-конференції. (м. Львів, 29 квітня 2016 року). ІНПП НУ «Львівська політехніка». Львів: Ліга-Прес, 2016. Вип. 5. С. 6–9.

11. Блюк Н. В. Поняття та принципи міграційної політики в Україні. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави*: збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Львів, 30 травня 2016 року) Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 27–29.

12. Блюк Н. В. Трудова еміграція між Україною та Європейським Союзом. *Міграція між Україною та ЄС: Виклики безвізового режиму*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15 грудня 2016 року). Львів: НУ «Львівська політехніка» МІОК, 2016. С. 146–148.

13. Блюк Н. В. Про поняття «працюючий мігрант». *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави*: збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 30 травня 2017 року) Львів, 2017. С. 192–193.

14. Блюк Н. В. Про причини трудової міграції населення в Україні. *Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права*: матеріали

Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції ОДУВС (м. Одеса, 23 лютого 2018 року). Одеса, 2018. С. 42–44.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

15. Блюк Н. В. Термінологія та понятійна характеристика трудової міграції населення в Україні. *Митна справа*. 2015. № 2 (98). Ч. 2. С. 118–124.

АНОТАЦІЯ

Блюк Н. В. Детермінація трудової міграції населення в Україні: адміністративно-правовий аспект. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерство освіти і науки України, Львів, 2020.

Дисертація присвячена комплексному вивченню детермінації трудової міграції населення в Україні. У дисертації здійснено аналіз детермінації трудової міграції населення з використанням досягнень у методології права, визначено адміністративно-правовий механізм регулювання трудової міграції. Зазначено передумови виникнення сучасних процесів глобалізації та їхнього впливу на формування трудових міграційних потоків. Узагальнено та використано в межах дослідження світовий досвід регулювання трудової міграції.

Обґрунтовано актуальність питання запобігання нелегальній трудовій міграції та усунення її небезпечних проявів для Української держави. Розглянуто з нових позицій наукові дослідження попередників з питань трудової міграції населення. Розвинуто положення, що стосуються трудової міграції та їх висвітлення у адміністративному праві. На цій основі здійснено коригування шляхів вдосконалення в частині вивчення та розв’язання проблем детермінації трудової міграції в Україні.

Дисертація має науково-теоретичне значення для подальшого розвитку адміністративного права та інших правових наук в частині питань, що стосуються міграційних процесів.

Ключові слова: детермінація, трудовий мігрант, трудова міграція, нелегальна міграція, адміністративно-правовий механізм, глобалізація, правовий статус.

АННОТАЦИЯ

Блюк Н. В. Детерминация трудовой миграции населения в Украине: административно-правовой аспект. – *На правах рукопису.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Национальный университет «Львовская

политехника» Министерство образования и науки Украины, Львов, 2020.

Диссертация посвящена комплексному изучению детерминации трудовой миграции населения в Украине. В диссертации осуществлен анализ детерминации трудовой миграции населения с использованием достижений в методологии права, определено административно-правовой механизм регулирования трудовой миграции. Указано предпосылки возникновения современных процессов глобализации и их влияния на формирование трудовых миграционных потоков. Обобщены и использованы в рамках исследования мировой опыт регулирования трудовой миграции.

Обоснована актуальность вопроса предотвращения нелегальной трудовой миграции и устранения ее опасных проявлений для Украинского государства. Рассмотрены с новых позиций научные исследования предшественников по вопросам трудовой миграции населения. Развита положения, касающиеся трудовой миграции и их освещение в административном праве. На этой основе осуществлена корректировка путей совершенствования в части изучения и решения проблем детерминации трудовой миграции в Украине.

Диссертация имеет научно-теоретическое значение для дальнейшего развития административного права и других правовых наук в части вопросов, касающихся миграционных процессов.

Для того, чтобы понять смысл и сущность трудовой миграции, определить ее характерные черты и выявить детерминанты, обращено внимание на происхождение ряда терминов, среди которых: «миграция», «эмиграция», «иммиграция», «нелегальная миграция», «миграционные процессы» и ряд других, характеризующих отношения в этой сфере.

Акцентировано внимание на том, что «детерминанты миграционных мотивов» необходимо определить как доминирующий фактор (взаимосвязанная совокупность факторов), которые обуславливают формирование миграционного мотива и определяют параметры миграционной склонности потенциального мигранта (длительность и расстояние миграции, образ жизни и трудоустройства в стране назначения, финансовые аспекты сбережений и денежных переводов).

Детерминанта является параметром: измеряемым в конкретном выражении, если речь идет о явлении или обстоятельствах, которые можно воспроизвести показателями или набором показателей; неизмеримые, если характеризуются обстоятельства, правила (нормы), традиции, обычаи, отношения, которые формируют общую среду течения общественных явлений или процессов (его оценка зависит от важности детерминанты на личностном уровне и, соответственно, степени восприятия интенсивности действия фактора или факторов). Путем сочетания экономических, социо-демографических, политико-безопасностных, культурно-этнических и эколого-естественных факторов с институциональными сформированы соответствующие группы детерминант формирования миграционной мотивации потенциального трудового мигранта, исходя из описанной выше важности и целесообразности использования институционального подхода в исследовании международной трудовой миграции.

Отмечено, что основными причинами, которые побуждают людей к трудовой миграции, прежде всего, является безработица, невыплаты заработной платы, ее мизерные размеры и тому подобное. Чаще всего трудовыми мигрантами становятся неквалифицированные или низкоквалифицированные рабочие. Однако трудовыми мигрантами могут стать и профессионалы, которые имеют дефицитную профессию, высшее образование и даже ученые степени.

Ключевые слова: детерминация, трудовой мигрант, трудовая миграция, нелегальная миграция, административно-правовой механизм, глобализация, правовой статус.

ANNOTATION

Blok N. V. Determination of labor migration in Ukraine: administrative and legal aspect. – *Printed as manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; finance law; information law». – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2020.

The dissertation is devoted to the complex study of the determination of labor migration of the population in Ukraine. In the dissertation the analysis of determination of labor migration of the population with use of achievements in methodology of law is carried out, the administrative-legal mechanism of regulation of labor migration is defined. The preconditions for the emergence of modern processes of globalization and their impact on the formation of labor migration flows are indicated. The world experience of labor migration regulation is generalized and used within the research.

The urgency of the issue of preventing illegal labor migration and eliminating its dangerous manifestations for the Ukrainian state is substantiated. Scientific researches of predecessors on labor migration are considered from new positions. Provisions concerning labor migration and their coverage in administrative law have been developed. On this basis, the ways of improvement in the study and solution of the problems of determination of labor migration in Ukraine have been adjusted.

The dissertation has scientific and theoretical significance for the further development of administrative law and other legal sciences in terms of issues related to migration processes.

Key words: determination, labor migrant, labor migration, illegal migration, administrative-legal mechanism, globalization, legal status.

Підписано до друку 26.10.2020 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 1,9.
Зам. № 3. Наклад 100 пр.

Надруковано в «Видавництво Людмила».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 5303 від 02.03.2017.
«Видавництво Людмила»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: + 38 050 469 7485, 068 340 8332
E-mail: lesya3000@ukr.net